

فمینیسم و حقوق کیفری

علی پرندین

انتشارات علمی کالج
College Scientific Publication

پرنسپل، علی، ۱۳۶۵	سرشناسه:
فمینیسم در حقوق کیفری / علی پرنسپل	عنوان و نام پدیدآور:
سنندج: انتشارات علمی کالج، ۱۳۹۶.	مشخصات نشر:
۱۳۵ص.	مشخصات قلمرو:
۹۷۸-۶۰۰-۴۷۵-۰۵۲۹-۵	شابک:
فیفا	وضعیت فهرست نویسی:
کتابنامه.	یادداشت:
جرم‌شناسی فمینیستی - ایران	موضوع:
Feminist criminology - Iran	موضوع:
زنان آزار دیده - وضع حقوقی و قوانین - ایران	موضوع:
Abused women - Legal status, laws, etc. - Iran	موضوع:
تبعیض جنسی علیه زنان - قوانین و مقررات - ایران	موضوع:
Sex discrimination against women - Law and legislation - Iran	موضوع:
حقوق زن - ایران	موضوع:
Women's rights - Iran	موضوع:
زنان - ایران - خشونت علیه	موضوع:
Women - Iran - Violence against	موضوع:
زنان - ایران - جرایم علیه	موضوع:
Women - Crimes against - Iran	موضوع:
زنان - وضع حقوقی و قوانین - ایران	موضوع:
Women - Legal status, laws, etc. - Iran	موضوع:
۱۳۹۶ ۸۴۴/۴۰۳/۵ HV	رده بندی کنگره:
۳۶۴	ردیف کتابخانه:
۴۹۴۸۸۲۹	شماره ثبت کتابخانه ملی:

انتشارات علمی کالج
College Scientific Publication

فمینیسم و حقوق کیفری

نویسنده: علی پرنسپل

ناشر: انتشارات علمی کالج

مدیر مسئول: کیومرث کرباسی

جلد و صفحه آرای: حمزه خردمند

چاپ: اول ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

مرکز پخش: سنندج، مجتمع تجاری کردستان، واحد ۲۲۳

۰۵۷۲۱ ۸۷۱ ۰۹۱۸ □ ۳۳ ۲۲۹ ۹۶۳ ۰۵۸۷-۷

فهرست مطالب

۱.....	مقدمه
۴.....	فصل اول : مفهوم و ماهیت فمینیسم
۴.....	مبحث اول : تعریف فمینیسم
۷.....	مبحث دوم : بررسی تاریخی فمینیسم
۷.....	گفتار اول : موج اول
۱۱.....	گفتار دوم : موج دوم
۱۱.....	گفتار سوم : موج سوم
۱۳.....	بند اول : فمینیسم لیبرال (موج اول)
۱۴.....	بند دوم : فمینیسم لیبرال (موج دوم)
۱۶.....	بند سوم : فمینیسم مارکسیست و خانواده
۱۸.....	بند چهارم : فمینیسم رادیکال و خانواده
۱۹.....	بند پنجم : مادری و تولید مثل
۲۲.....	گفتار دوم : برابری و تفاوت
۲۳.....	بند اول : برابری
۲۳.....	بند دوم : تاثیر لیبرالیسم در نظریه برابری
۲۴.....	بند سوم : انکار تفاوت ها و ساختگی دانستن
۲۵.....	بند چهارم : تاثیر لیبرالیسم در ساختگی دانستن تفاوت ها
۲۶.....	بند پنجم : نگاه تحقیر آمیز غرب به زنان
۲۹.....	بند ششم : تفاوت
۳۰.....	بند هفتم : تاکید بر صفات متمایز و ممتاز زنان
۳۰.....	بند هشتم : برابری، یعنی مردگرایی و نفی ویژگی های متعالی زنانه

۳۱.....	بند نهم : نقش و ضرورت ویژگی های زنانه در جهت اصلاح جامعه
۳۲.....	بند دهم : لزوم حمایت قانون از زنان
۳۴.....	بند یازدهم : فمینیسم رادیکال و نظریه برابری یا تفاوت
۳۹.....	مبحث چهارم: وضعیت فمینیسم در ایران
۴۶.....	گفتار اول: راهبرها
۴۷.....	گفتار دوم: طلایه داران جنبش زنان
۶۳.....	گفتار سوم : زن ایرانی بعد از انقلاب اسلامی
۶۹.....	فصل دوم: فمینیسم و جرم شناختی
۶۹.....	مبحث اول : مفهوم فمینیسم در جرم شناسی
۷۶.....	مبحث دوم : پیشینه فمینیسم در جرم شناسی
۸۰.....	مبحث سوم : جرم شناسی فمینیستی
۸۲.....	مبحث چهارم : انواع جرم شناسی فمینیستی
۸۳.....	گفتار اول : فمینیسم لیبرالی
۸۳.....	گفتار دوم : فمینیسم رادیکالی
۸۳.....	گفتار سوم : فمینیسم مارکسیستی
۸۴.....	گفتار چهارم : فمینیسم سوسیالیستی
۸۴.....	گفتار پنجم : فمینیسم فرهنگی
۸۵.....	گفتار ششم : نظریه های فمینیستی جدید
۸۶.....	مبحث پنجم : فمینیسم و سیاست جنایی افتراقی
۸۹.....	مبحث ششم : تأثیر فمینیسم بر حقوق زنان
۹۱.....	فصل سوم : حمایت زنان در حقوق کیفری ایران
۹۱.....	مبحث اول : زنان در قانون مجازات ۱۳۹۲
۹۱.....	گفتار دوم : سن مسئولیت کیفری دختران
۹۳.....	گفتار سوم : دیه افضاء یک گام مثبت به نفع زنان
۹۳.....	گفتار چهارم : مجازات تجاوز جنسی
۹۴.....	گفتار پنجم : اجرای حد رجم
۹۵.....	گفتار ششم : دفاع مشروع
۹۶.....	گفتار هفتم : دیه زن
۹۶.....	گفتار هشتم : قصاص به سبب سقط جنین
۹۷.....	گفتار نهم : بزهکاری زنان و مسئولیت کیفری

۱۰۲	مبحث دوم : تفاوت جنسیتی در مجازات
۱۰۵	گفتار اول : تفاوت در نوع و میزان مجازات
۱۰۵	بند اول : تفاوت در حد زنا
۱۰۵	الف : زناى به علف
۱۰۵	ب : زنا با زن پدر
۱۰۶	ج : زنا با نابالغ
۱۰۷	د : زناى متأهل
۱۰۹	بند دوم : همجنس بازى
۱۰۹	بند سوم : حد قوادى
۱۱۰	بند چهارم : حد ارتداد
۱۱۲	گفتار دوم : تفاوت در حثیت از مجازات
۱۱۲	بند اول : پدر و معافیت از مجازات
۱۱۳	بند دوم : شوهر و معافیت از مجازات
۱۱۴	الف : معافیت از قصاص
۱۱۵	ب : معافیت از حد قذف
۱۱۵	گفتار سوم : تفاوت در اجرای مجازات
۱۱۶	بند اول : تأخیر در اجرای مجازات
۱۱۶	بند دوم : نقد و بررسی قوانین
۱۱۷	بند سوم : شیوه اجرای مجازات
۱۱۷	الف: اجرای حدود
۱۱۸	ب : اجرای قصاص
۱۲۱	فصل چهارم : نتیجه گیری
۱۲۱	نتیجه گیری:

مقدمه

واژه فمینیسم از ریشه Feminine گرفته شده است که در فرانسوی و آلمانی معادل Feminin به معنای زن یا جنس مونث است که خود از ریشه لاتینی Femina گرفته شده است. گفته شده واژه فمینیسم برای اولین بار در سال ۱۸۳۷ وارد زبان فرانسه شد^۱ و در جزوه ای با عنوان مرد - زن^۲ که در سال ۱۸۷۲ چاپ شد برای تشریح زنانی به کار رفت که به گونه ای مردانه رفتار می کردند^۳ در زبان فارسی معادل هایی چون زن گرایی، زن وری، زنانه نگری و آزادی خواهی زنان برای این واژه پیشنهاد شده است.^۴

گفتنی است تاریخ به کاغذی این واژه با تاریخ ظهور فمینیسم تفاوت دارد؛ چرا که واژه فمینیسم مدت ها پس از آنرا اصطلاحی خاص زنان به کاررفت، حتی پس از آنکه واژه فمینیسم ساخته شد، باز هم بسیاری از کسانی که برای حقوق زنان مبارزه می کردند، خود را فمینیست نخواندند و صرفاً در همین اواخر است که استفاده از اصطلاح فمینیسم برای تمام گروه های مدافع حقوق زنان متداول شده است.^۵

فمینیسم تاریخ طولانی و پرفراز و نشیبی را از سرگذرانده است. تحولات تاریخی فمینیسم به نوعی با سیر تاریخی مغرب زمین به طور کلی تئیراتی که طی این زمان در زندگی زنان به طور خاص به وجود آمده است، مرتبط می باشد.

مروری بر تاریخ غرب و شرایط زندگی زنان در طول قرن نوزدهم و بیستم و زمینه های شکل گیری جنبش فمینیسم، علل اوج گیری و یا افول فعالیت های فمینیستی در طول زمان و چگونگی شکل گیری گروه ها، گرایش ها و نظریات مختلف فمینیستی است که به طور کلی زمینه را برای شناختی همه جانبه از ماهیت فمینیسم فراهم می سازد؛ به همین جهت، در این روند این کتاب پس از ارائه تعریفی از فمینیسم، مطالعه وضعیت زنان قبل از رنسانس، بررسی

^۱- Websters Encyclopedic unabridged dictionary p. 708

^۲ - آندره میشل، فمینیسم، جنبش اجتماعی زنان، ترجمه هما زنجانی زاده، ص ۱۱

^۳-Homme- Femine

^۴ - جین فرید من، فمینیسم، ترجمه فیروزه مهاجر، ص ۶

^۵ - محمد رضا زیبایی نژاد، فمینیسم، فمینیسم و دانش های فمینیستی، ص ۱۴

^۶ - جین فرید من، فمینیسم، ترجمه فیروزه مهاجر، ص ۷-۸

عواملی که در قرن هفدهم و هجدهم تغییراتی را در شرایط زندگی زنان به وجود آورد و بستر را برای ظهور فمینیسم فراهم ساخت و سپس آشنایی با شرایط و زمینه های پدید آورنده گرایش ها و نظریات متعدد فمینیستی از قرن نوزده تا عصر حاضر مورد توجه قرار خواهد گرفت.

بزه‌دیده‌شناسان فمینیسم معتقدند، جنسیت که انتظارات، نگرش و رفتارهای اجتماعی مرتبط بین زنان و مردان را سازمان‌دهی می‌کند و به عنوان زنانگی و مردانگی شناخته می‌شود، مرکز تشکیل زندگی اجتماعی تلقی می‌گردد. به عبارت دیگر جنسیت و روابط جنسیتی در رویکردهای ویژه و خاص خود، به نهادهای اجتماعی نظم می‌بخشد. به همین دلیل اگر بخواهیم هر نوع جنبه‌ای از زندگی اجتماعی، همچون بزه‌دیده‌شناسی را مطالعه کنیم، توجه به رویکردهای جنسیتی امر مهم تلقی می‌گردد. به عنوان مثال باید پرسید که چگونه جایگاه جنسیت بر روی تعداد و نوع بزه‌دیده موثر است؟ آیا زنان و مردان به نسبت‌های مختلف، بزهکار و بزه‌دیده می‌شوند؟ احتمال آن که قربانی جرایم مختلف شوند کم است یا زیاد؟ چگونه جنسیت بزه‌دیده، تصمیمات نهادهای نظام عدالت کیفری، همچون دادگاه را تحت تاثیر قرار می‌دهد؟ آنچه که در این اصل تعبیه شده این ادوات که جایگاه جنسیت بیش‌تر از اینکه امری طبیعی باشد، امری اجتماعی است. این انکار اجزاء بیولوژیکی جنسیت نباشد، بلکه جنسیت را از طریق توسعه و گسترش فعل و انفعالات پیچیده بین ساختار بیولوژی و فرهنگ به رسمیت می‌شناسد و ممکن است در طول زمان نسبت به فرصت‌ها و تجارب انبساط و انقباض داشته باشد. بزرگ‌گون شود و چون جنسیت به طور اجتماعی ایجاد می‌شود، به نوعی در دنیای امروز، ارزش اجتماعی جامعه تلقی می‌گردد. در جوامع امریکایی و همچنین در اکثر جوامع دنیا جنسیت «مردانگی» ارزش بیش از جنسیت دیگر، یعنی «زنانگی» است. این تفاوت و ارزش‌گذاری نسبت به جنسیت‌ها، «تبعیض جنسیتی» نامیده می‌شود. بزه‌دیده‌شناسان فمینیست معتقدند که فهم و درک تبعیض جنسیتی، شالوده و اسلوبی برای فهم ماهیت جنسیتی تجربیات بزه‌دیده‌گی و واکنش‌های رسمی و غیررسمی نسبت به بزه‌دیده‌گان است. بنابراین حل موضوع تبعیض جنسیتی و بزه‌دیده‌زایی ناشی از آن در حوزه تقنینی، معیار تعیین یک سیاست جنایی عدالت محور است؛ که در قالب نگاه افتراقی و ویژه خود، با شناسایی تبعیض‌ها در قوانین و مصوبات کشورمان و رفع آنان، همراه با حمایت ابزارهای کیفری و غیرکیفری، نسبت به بزه‌دیده‌گان جنسیتی نمود پیدا می‌کند. از این‌رو بعد از شناسایی وجود تبعیض جنسیتی در جامعه، نوبت به حمایت و پیشگیری از بزه‌دیدگی جنسیت آسیب‌پذیر می‌رسد، که این مهم میسر نمی‌گردد، مگر با ارتباط بیشتر بین تحولات جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی فمینیسم با رویکردهای سیاست جنایی تقنینی کشورمان؛ بنابراین یکی از مهمترین مولفه‌هایی که جرم‌شناسی فمینیسم در جهت حمایت هرچه بیشتر جنسیت بزه‌دیده در حوزه

تقنینی تلاش می‌کند، بحث جرائم و بزه‌دیده‌گی زنان است که منجر به تحولاتی اساسی در حوزه تقنینی بین‌المللی و داخلی کشورها شده است. قابل ذکر است که ادامه نابرابری‌های مربوط به جنسیت اجتماعی، باعث شد که سال ۱۹۷۵ میلادی به عنوان سال بین‌المللی زنان اعلام و اولین کنفرانس جهانی در مورد زنان برگزار گردد. از این تاریخ به بعد است که موجی از عدالت جنسیتی در حوزه سیاست جنایی تقنینی کشورهای غربی شکل می‌گیرد. همچنین خشونت علیه زنان، بعد از برگزاری کنفرانس حقوق بشر که در سال ۱۹۹۳ در شهر وین، کشور اتریش برگزار گردید، به یکی از مسایل مهم در سطح جهانی مبدل شد. باید گفت این کار نتیجه تلاش و مبارزات قوی جنبش بین‌المللی زنان و به ویژه جنبش فمینیسم بود، که جدیت و وسعت این مشکل را که یک مسئله خصوصی محسوب می‌شد، در سطح دنیا مطرح و سیاست جنایی بسیاری از کشورها در تمام زمینه‌ها را دستخوش تغییر کرد.

امید است با گردآوری مطالب این کتاب کمکی هر چند ناچیز به جامعه حقوقی کشور صورت پذیرفته باشد.

علی پرن‌دین - ۱۳۹۶